

Nr 581

Av herr **Senander m. fl.**, *angående lagstiftning om ökad insyn och verklig medbestämmanderätt för de anställda i statliga företag.*

Från de anställdas sida har kravet på medbestämmanderätt och inflytande över företagets skötsel och förvaltning blivit en allt större fråga. Med rätta anser de det som en orimlighet att företagsledningarna själva skall vara suveräna att avgöra frågor som har det största intresse för de anställda.

Till dessa frågor hör personalpolitiken, företagets sociala verksamhet, arbetarskyddet, frågan om produktionens inriktning och investeringsverksamhetens utformning, avskedanden och permitteringar. Den nuvarande ordningens konsekvenser har senast demonstrerats i samband med nedläggande av verksamheten vid Hargs fabriker AB i Harg och Strömsbro samt C. J. Lundbergs läderfabrik i Valdemarssvik. I dessa fall har ingen hänsyn tagits till att hela bygdens välbefinnande står på spel.

När avtalet om företagsnämnderna träffades ansåg de anställda detta som inkörsporten till en vidgad demokrati, vilken skulle ge arbetare och tjänstemän medbestämmanderätt inom företagen. Avtalet begränsade emellertid företagsnämnderna till ett organ där de anställda i begränsad omfattning kunde framföra sina synpunkter. Någon beslutanderätt fick däremot inte dessa nämnder. Arbetsgivarna ansåg att nämndernas främsta uppgift skulle vara att stimulera till ökad produktion, bland annat genom den s. k. förslagsverksamheten. Något egentligt inflytande för de anställda över företagets skötsel, dess investeringspolitik, hur produktionsresultatet d. v. s. vinsterna skall användas i form av utdelningar, avsättning till fonder etc. har nämnderna inte. Arbetsgivarna har konsekvent motsatt sig sådant inflytande från de anställdas sida.

Företagsnämnderna har med andra ord inte blivit det organ för vidgad demokrati de anställda avsåg. Detta har också avspeglat sig i motioner till de olika förbundskongresserna, där krav framförts om att tillförsäkra företagsnämnderna beslutanderätt. Sålunda har Metalls avdelning i Stockholm, landets största lokala fackförening, anfört följande i en motion till förbundets senaste kongress:

Eftersom avtalet om företagsnämnder nu verkat ett tiotal år, vore det naturligt, att företagsnämnden utbyggdes från att tidigare vara ett organ för enbart information och samråd till att bli ett organ för medbestämmanderätt med beslutande befogenheter. När det gäller att utvidga dess verksamhet, vill vi påpeka följande frågor: Ökad insyn i företagets skötsel och ekonomi, medbestämmanderätt i frågor om investering och produktion, avskedande och permittering, olika ackords- och arbetsvärderingssystem samt enhetliga bestämmelser för värderingsgrunder av belöningar vid förslagsverksamhet.

Den översyn av företagsnämndsavtalet som LO—SAF genomfört har inte ändrat något i fråga om bestämmanderätten. Fortfarande är dessa nämnder organ utan beslutanderätt.

Samma är förhållandet på det statliga området. Mellan personalorganisationerna och representanter för civildepartementet har förhandlingar om en breddning av företagsnämndernas uppgifter och verksamhet förevarit. Civildepartementets förhandlare vägrade att acceptera till och med mycket blygsamma förslag från personalorganisationernas sida. Sålunda hade de senare föreslagit följande: »Innan beslut fattas eller när yttrande avges till högre myndighet eller instans inom företaget, gällande viktigare frågor eller förändringar, skall företagsnämndens uppfattning anmälas eller anges». Detta avslogs. Ett försök att mildra texten genom att utbyta ordet »skall» mot »borde om möjligt» avfärdades likaså.

Ett förslag att företagsnämnderna skulle samråda om de enskilda verksamheternas anslagsäskanden innan de går vidare till högre instans röntes samma öde.

De av personalorganisationernas förhandlare framförda förslagen inskränkte sig till rätten för företagsnämnderna att få framföra sina synpunkter till högre beslutande instans, respektive krav på samråd, innan frågorna avgöres.

Civildepartementets förhandlare har alltså intagit en ståndpunkt som klart tyder på att de motsätter sig varje form av ökat inflytande från personalorganisationernas sida. Detta är ytterst betänkligt. Uppenbarligen kan inte frågan om ett ökat inflytande och bestämmanderätt för företagsnämnderna bli verklighet med mindre än att frågan göres till föremål för lagstiftning.

Inte minst allvarligt är att de anställda inom de statliga verken och bolagen vägrats att erhålla denna ökade demokrati. En sådan politik från statsmakternas sida underlättar för de privata företagen att motsätta sig den ökade demokrati som de anställda med all rätt fordrar och kräver. Enligt vår mening bör staten framstå som mönsterarbetsgivare och vara föregångare då det gäller att ge de anställda inflytande över verkens och företagens skötsel. De anställda måste få möjligheten att yttra sig i viktiga frågor innan dessa avgöres. Likaså bör företagsnämnderna, i för de anställda viktiga intressefrågor, få beslutanderätt. Övervägas bör också att vid de statliga bolagen, i likhet med vad fallet är vid verken, tillsätta centrala företagsnämnder.

Med hänvisning till vad här ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att en utredning tillsättes med uppgift att utreda frågan om de statliga företagsnämndernas arbetsformer samt framlägga förslag till en lagstiftning som tillförsäkrar de anställda i statliga verk och företag ökad insyn och verklig medbestämmanderätt.

Stockholm i januari 1960

Knut Senander

H. Hagberg

Henning Nilsson

Helmer Holmberg

Gustav Johansson